

A Föld Bolygó Nemzetközi Éve hazai eredményei

A Föld Bolygó Nemzetközi Éve (International Year of Planet Earth) - a világ földtudományának tartó nemzetközi tudományos- és ismeretterjesztő programsorozata - 2007-től 2009 végéig tartott. E hároméves időszakból 2008 tematikus ENSZ-év volt, amely egyrészt arra hívta fel a figyelmet, hogy milyen szoros kapcsolat létezik az emberiség és Földünk között, másrészt azt kívánta bemutatni, hogy a földtudományok milyen sokrétű lehetőségeket kínálnak az emberiség kiegyensúlyozott jövője érdekében. A kezdeményezés legfontosabb társadalmi üzenete az, hogy a természeti környezet és az emberiség léte, tevékenysége között évezredek óta fennállt érzékeny egyensúly felborulni látszik. Ennek oka az emberiség létszámának, valamint fogyasztói szemléletéből fakadó hely- és anyagigényének rohamos növekedésében, másrészt a Föld kincseinek (talaj/termőföld, édesvíz, energiahordozók és egyes nyersanyagok) végességében keresendő.

Ezt a gondolatkört fejtette ki a résztvevők által kibocsátott „Párizsi Nyilatkozat”, amely többek között felhívja a döntéshozók figyelmét arra, hogy tegyék szabadon elérhetővé és hasznosítsák a bolygónkról rendelkezésre álló – a közvélemény számára azonban jórészt ismeretlen – földtudományi ismereteket. Alakítsanak ki olyan új stratégiákat, amelyek mérsékelhetik a természeti katasztrófák következményeit, valamint – a társadalom jelenlegi, és a jövő generációk majdani nyersanyag szükségletei kielégítése érdekében – tartsák szem előtt a fenntarthatóság követelményeit. A nyilatkozat felhívja a figyelmet a Föld természeti szépségének, az élet sokszínűségének, az emberi kultúra megőrzésének szükségességére. A nyilatkozat által ajánlott megoldások között első helyen szerepel a nemzeti oktatási rendszerek felülvizsgálata, ugyanis világszerte javítani kell a föld- és környezettudományi oktatás (köz- és felsőoktatás), valamint a tudományos kutatás feltételein. A második helyen az ismeretterjesztés fontosságának hangsúlyozása szerepel.

A Föld Bolygó Nemzetközi Éve tudományos és népszerűsítő programja tíz, az emberiség jövője szempontjából meghatározó jelentőségű, tudományágakat összekötő témát ajánl. Ezek: a Föld legjelentősebb ivóvíz tartalékát képező felszín alatti vizek; a társadalmakat fenyegető természeti veszélyforrások; a földi környezet és az egészség kapcsolata; a klíma jelenkori és a földtörténeti múltbéli változásai; a természeti erőforrásokkal, nyersanyagokkal való tudatos gazdálkodás; a Föld mélyének kutatása, belső szerkezetének megértése; az óriásvárosok működésének, biztonságos építkezésének megalapozása; a Föld felszínének 2/3-át borító óceánok kutatása; a talajok fenntartható hasznosítása; a bioszféra sokszínűségének védelme.

A Föld Bolygó Nemzetközi Éve tudományos- és ismeretterjesztő programjaiban – nemzeti bizottságaik révén – közel nyolcvan ország vett részt. A Magyar Tudományos Akadémia és a Magyar UNESCO Bizottság a feladatok koordinálása céljából, a földtudományokat művelők széles táborára támaszkodó Magyar Nemzeti Bizottságot hozott létre, mely eredményes tevékenységéről 2010. január 19-én, az MTA Földtudományok Osztálya ülésén tartott

összefoglaló értékelést. A Magyar Nemzeti Bizottság a Földév népszerűsítése terén elért eredményéért a lisszaboni Földév-zárórendezvényen (Planet Earth Lisbon Event, 2009. november 19-20.) – 16 más ország nemzeti bizottságával együtt – kitüntető elismerésben részesült.

A Föld Bolygó Nemzetközi Éve legjelentősebb tudományos sikere az OneGeology nevet viselő nemzetközi program (hazai résztvevője a Magyar Állami Földtani Intézet), amelynek célkitűzése egy világhálón elérhető, egységes geológiai térképrendszer megalkotása (www.onegeology.org). Ugyancsak a Földtani Intézet nevéhez köthető a nagyszerű „Magyarország földtani atlasza országjáróknak” kiadvány.

A Föld Bolygó Nemzetközi Éve világszerte ráirányította a szaktársadalom figyelmét az ismeretterjesztés fontosságára. Idehaza a Magyarhoni Földtani Társulat koordinálásával 2008 áprilisában megrendezett ún. „Földtudományos Forгатag” több száz szakembert és legalább hatezer látogatót mozgató meg. Ugyanebben az évben a HUNGEO (a világ magyarságának földtudományi rendezvénye) konferencia is a Földév jegyében zajlott. A hazai eseménysorozat csúcspontjának kétségtelenül a Magyar Tudományos Akadémia Földévhez kapcsolódó, „A Tudomány az Élhető Földért” rendezvénysorozata (2008) bizonyult, amelynek fő témakörei igazán interdiszciplináris jellegűek voltak. Tudományos eredmények szempontjából is kiemelkedő jelentőségű volt a Nemzetközi Geomágneses és Aeronómiai Egyesület (IAGA) 11. világkongresszusa (Sopron, 2009). Nemzetközileg a 2008. októberi soproni „Föld és Ég (Geológia és Teológia)” című konferencia bizonyult a magyarországi Földév legkülönlegesebb, legérdekesebb rendezvényének, így ennek az angol ismertetője szerepel a Földév lisszaboni záró rendezvényére készült nemzetközi kiadványban.

A Földév hazai eseményeit a Magyar Nemzeti Bizottság honlapja (www.foldev.hu) összegzi. A Föld Bolygó Nemzetközi Éve nemzetközi honlapján (www.yearofplanetearth.org) a program kiemelkedő eseményei között Magyarország neve alatt az MTA tudományünnep mellett a nemzetközi Földév-füzetek magyar változata (a GEO-FIFIKA című ismeretterjesztő füzet sorozat), valamint a nemzetközi elismerést kiváltó hazai „Föld és Ég” című konferencia ismertetője szerepelt.

Szakmai, tudományos szervezetek számos rendezvénye mellett a különféle egyetemi rendezvények, országos középiskolai földtudományi diákkonferenciák, az interneten is nézhető miskolci Foucault-inga, valamint a minden középiskolába eljutó GEO-FIFIKA füzet sorozat is hozzájárult ahhoz, hogy a Földről tudomást szerezzen a szélesebb érdeklődésű közönség, főként a fiatalabb korosztály. A Földév csak néhány alkalommal jelent meg a tömegkommunikációban; a hírek, események az ismeretterjesztő médiába szorultak. Az egyszerű szövegszerűk: Élet és Tudomány, Természet Világa, Természet Búvár, MTV Delta, Magyar Tudomány, www.mta.hu mellett a Duna TV-t, a Hír Tv-t, a Magyar ATV-t, és számos helyi médiumot említhetjük pozitív példaként.

A Föld Bolygó Nemzetközi Éve Magyarországon annak ellenére is sikeres volt, hogy a felkért támogatók és védnökök korlátozott, a szükségéstől messze elmaradó pénzügyi háttérrel biztosítottak. Az anyagi hiánya első sorban a tömegtájékoztatás, népszerűsítés terén jelentett hátrányt, annak ellenére, hogy a televíziók népszerű tudományos műsorai és az ismeretterjesztő folyóiratok több alkalommal foglalkoztak a témával, népszerűsítették a programot. Legfontosabb eredménynek talán azt könyvelhetjük el, hogy a programok rávilágítottak arra, hogy a talaj/termőföld, a felszín alatti vizek, a nyersanyagok és az energia sérülékenységének és szűkösségének a kérdése legalább olyan jelentőséggel bír, mint a

közgondolkodásban legfőbb veszélyként tudatosult éghajlatváltozás, a „globális felmelegedés”.

A Föld Bolygó Nemzetközi Éve világméretű sikere után folytatódik annak a keresése, hogyan őrizzük meg a program gondolatiságát, az ismeretterjesztés, a népszerűsítés lendületét. Kézenfekvő megoldásnak látszik, és a Magyar Nemzeti Bizottság erre tett javaslatot, hogy a nemzetközi tudományos szervezeteket összefogó ICSU (International Consortium of Scientific Unions) egyeztetés alatt levő, tíz évre szóló tudományos programja („Grand Challenges in Global Sustainability Research”) legyen letéteményese a Földév gondolat folytatásának.

A Föld Bolygó Nemzetközi Évéhez köthető programok 2010-ben is folytatódnak: elsősorban a Magyarhoni Földtani Társulat és a Magyar Geofizikusok Egyesülete szervezésében, közülük legnagyobb szabású a geoturizmus népszerűsítésére hivatott októberi rendezvény lesz.

A Magyar Nemzeti Bizottság javasolja, hogy a Magyar Tudományos Akadémia biztosítson szervezeti keretet a program eszmeiségének tovább viteléhez, a földtudományokat népszerűsítő programok koordinálásához.

A Föld Bolygó Nemzetközi Éve Magyar Nemzeti Bizottság részéről:

Breznysnyánszky Károly
elnök

Szarka László
titkár

Haas János
kincstárnok

Budapest, 2010. február 20.